

VADÁSZ- ÉS VERSENYLAP.

Kedd, sept. 20.

26. sz.

Harmadik évfolyam 1859.

Lótenyésztés és verseny.

A lóverseny olly szembetünőleg emelkedik hazánkban s olly általános pártolásra és részvétre talál a nemzet minden rendeiben, hogy a versenysportnak ezentúl a nemzeti sportok közé sorolhatása — tény. Honunk minősége, úgy szintén a magyar lovagias jelleme e sportot, akár mint a lótenyésztés elismert fő előmozdítóját, akár pedig mint férfias élvezetet, egyiránt szükségkép pártolja.

A verseny különböző alakban kevés országban örvend már régóta nagyobb népszerűségnek, mint épen nálunk. Mi az agarászat? verseny. Mi a juckker-sport? verseny!

Ez idő szerint, hogy a vasutak gyors szaporodása következtében fogatainkkal kisebb távolságokra hajtunk ugyan, de más részt annál gyorsabban akarunk haladni; ma, midőn a kopászat terjedt térű élvezet s a falkák napról napra gyorsabbak, míg a gőzmozdony és távirda a gyorsaság eszméit mind inkább fokozza: ma, mondom, a ló bírálata egészen más mint hajdan volt, már csak azért is, mert nem csupán gyorsaságától követelünk többet, de mert mértékünk is van, melly után ezt pontosan meg tudjuk bírálni.

Mi nem kérdezzük, jó-e ez a ló vagy rossz? Hanem: tud-e lovad a pályán ez vagy amaz ellen győzni? Bir-e fogatod Szolnokról egy állomásra 1 óra és 20 percz alatt ügetni; vagy, képes-e lovad Csákón vagy Aradon a falka után mély földben terhed alatt — első sorban maradni?

Napjainkban, midőn a ló tartás a budget nagy rovata, nyolcz ló helyett csak hatot vagy csak négyet tarthatunk; de miután még is épen annyit kívánunk lovagolni vagy kocsizni mint azelőtt, sőt paripánktól azt követeljük, hogy vadászassunk is hátán s hogy hámoslovunk ne csak jól ügessen, de a városban feleségünk broughamjában is becsületes alakkal birjon: ma, inkább drágább, de jobb lovat veszünk, mintsem hogy sok olcsót tartsunk.

Az elősoroltakból könnyen látható, milly változásokat igényel mai nap a lótenyésztés.

Még csak pár évtized előtt is, hány ménes-tulajdonos adta el szívesen remonta-áron jó nevelésű csikait, s alig tiz tizenkét éve 800 forint egy négyes fogatért igen szép ár volt. Könnyű terhű lovas akármennyi szép jó és hibátlan paripát talált 400 forinton alól. Ma, ha a négy éves csikó egyre másra nem kél el legalább 500 forinton — mi méneseinkben ritkán elért középár — a lótenyésztés nyilvános veszteség. Azért látjuk aztán, hogy egyik ménes a másik után oszlik fel, a becsesebb lovak száma napról napra csökken — s a vélemény, hogy a lótenyésztés ki nem fizetheti magát, lassankint annyira elterjedt, hogy ennek alig merészel valaki már ellentmondani. S ez, a régi kezelésmód mellett igaz is; de hogy általános axioma-ként álljon: annak megezáfolása könnyű.

Tekintsünk körül s látni fogjuk, hogy a lótenyésztés s véle szoros kapcsolatban a verseny, Európa legtöbb országában az általános jóllét emelkedésével lépést tart. Ez a nyert eredmény gyorsasága által leginkább Franciaországban tűnik fel, sőt már Észak-Amerika is küld lovakat a continensre s Prioress és Starke az angol gyepen dicső diadalokat vívtak ki s az 1860-dik Derbyre egy amerikai csikó az első kedvencek közt áll.

Ha már most annak keressük okát, miért nyújt Angliában, Franciaországban, Hannoverben s a porosz földön, a föld nagy értéke s a takarmány magas ára daczára — a lótenyésztés sokkal kielégítőbb eredményt mint nálunk: az okot mindenekelőtt s majdnem kizárólag abban találjuk, hogy ott a tenyésztést nem nagyban egyesek, hanem kicsinyben sokan kezelik.

Nagy ménes ritkán fizetheti ki magát. Az, ki három vagy négy fogatának karban tarthatása végett harmincz vagy negyven kanca után nevel, öt hat legjobb csikóját négy éves korában berangirozza, a többit pedig eladja, mint ez honunk legtöbb nagy ménesében történik: az nye-

reséget nem igen fog aratni; sőt az is, ki tisztán speculatióra nevel, befektetett tőkéiből más módon több kamatot húzhatja.

Angliában újabb időkben több nagyszerű ménes alakult ugyan s hihetőleg ki is fizeti magát, de ezeket a mieinkhez nem hasonlíthatjuk, mert ezek csak sok egyes szövetkezése.

Ha átnézzük honunk akármely ménesét s minden költséget felszámítunk, t. i. az illető épületek felállítását és fenntartását, a csödörök és kanczák vételárát, a legelők hasznbérét, a ménesmester és a csikósok fizetését, a gyógyszereket s az egyéb mellékiadásokat: mindez olly összegre fog rúgni, hogy a felállított 4 éves csikók ára alig lesz képes a reájuk eső költségrészt fedezni. Húsz vagy harmincz csupa jó és kipróbált kanczának összeállítása majdnem kivihetlen s ekívül még egy csödört találni, melly mindegyik kanczához illenék, teljes lehetlenség. Ha e fölött még számba vesszük a nagyobb méneseknél az által szenvedett károkat, hogy gyakran előre sem látható események folytán takarmány hiánya miatt a lovaknak koplalniok kell, a csödör nem felel meg tulajdonosa reményeinek, rossz csikókat nemz vagy terméketlen, epidemiák annyi egy helyre szorított lovak közt nagyobb halandóságot okoznak: ha mondom mindezt szem előtt tartjuk, át kell látnunk, milly nagy előnnyel tenyészt az, ki csupán egy két kancza után nevel s pár csikóját majorban *sub oculo domini* tartja.

Azok száma végre, kik nagyszerű ménest tarthatnak, csekély; míg viszont minden legkisebb földbirtokos nevelhet pár csikót, mint ennek Hannoverben majdnem minden parasztnál példáját látjuk.

Mai nap minden józan és pártatlan ember azon meggyőződésre jutott, hogy a mostani szükségnek megfelelő lovak csak telivérek által nemesítve tenyészthetők; ha tehát a lótenyésztést emelni ohajtjuk, arra törekedjünk, hogy a jó telivérek számát hazánkban szaporítsuk; ez pedig csak czélszerű tenyésztés és verseny útján történhetik. E két tényező annyira összevág, hogy külön még papiroson sem lehet azokat vitatni.

A telivér fajnak nálunk, az első telivérek behozatala óta legújabb időkig, nagy ellenzékkel, sőt mondhatni ellenszenvvel kellett küzdenie. Népszerűsége csekély volt; bizonyos körökben az elavult előítéletek még ma is sok buzgó bajnokot találnak s magam is nem egy e körül forgó vitának voltam tanúja. A telivérek pártolói ezek ellenesei irányában annyival nehezebben küzdöttek, hogy a tény sokáig ellenük tanúskodott,

s az elv a factummal ellentétben állott; telivéreink t. i. roszak voltak. Ennek okai :

1. A telivéreket külföldről, különösen Angliából olly egyének hozták, kik — kivált tenyészanyag bírálatában — szakértők nem valának, t. i. lovászmesterek vagy idomárok; sem pedig elég becsületesek nem voltak arra, hogy saját érdeküket urokénak alárendeljék, annál kevésbbé, mert roszúl értett Anglomania következtében minden, mi Angliából jött, bár tudja Isten honnan került, ipso facto első rendű portékának volt tekintve.

2. A tenyésztés czélszerűtlen és rosz kezelése.

3. A verseny hiánya vagy csekély terjedelme.

4. A valóban becses tenyészanyag drágasága.

5. Mindazon nehézségek, mellyekkel minden kezdő vállalatnak küzdenie kell.

Mennyit köszön a lótenyésztés a versenyeknek, milly nagy befolyást gyakorol csak néhány nagy díj is, minő a Károlyi tétverseny s újabb időben a császárdíjak: ezt a becses lovak s különösen a csödörök számából látjuk, mellyeknek legnagyobb része e nélkül bizony soha nem került volna hozzánk. Illyenek: Little Harry, Smaragd, Blemish, Basi Bozuk, Ducrow, Agitation, Cyrene, Mme Rachel sat. — és mennyit remélhetünk még?!

Nem is várható, hogy valaki 6—8—10 ezer forintot adjon ki csödörre félvér ménesben, ha nincs kilátása költségének legalább egy részét a pályán fedezhetni s ép olly kevéssé érdemes két vagy három ezer forintos kanczát hozatni, ha nincs más kilátásom, mint hogy a mostaninál jobb juckert vagy paripát neveljek. E hiány pótlása a verseny útján, ivadékversenyek által, legjobban eszközölhető. Ha egy belföldi csikóval húsz harmincz ezer forint nyerhető, sok kisebb tenyésztő is megkísérelendi egy két jó kancza vételét s ez után ellett csikóját úgy nevelendi, hogy vagy önmaga próbál vele a pályán szerencsét, vagy magas áron adja el azt. Ezen elvet igen helyesen tartották szem előtt azok, kik a nemzeti díj szaporítását sürgették s már most is látjuk ennek sikeres eredményét; az idén már két annyi ló futott a nemzeti díjért, mint az elébbi években s csak ez és a belföldi államdíj rugtatta fel annyira azon két éves csikók árát, mellyek tavál a kisbéri ménesből a pesti árverésre kerültek. Hát ha még a nemzeti díj, mint a Derby, sok ezer forintra menne fel!

Nem fizetné-e ki magát, ha N. N. 600 holdas pusztáján két kanczát tartana s ezektől évenként csak egy-egy csikót adna el 900—1600 forinton? Nézzük Rhadamanst, melly 1600, Megyert melly 950 forinton kelt el; Dobozért 1500 forint volt ajánlva. S idővel, ha a versenyek szaporodnak, az illy csikók ára még magasabbra fog felrúgni.

Ámde az imént említett lovak nem csak jó vérűek, de jól tartottak is voltak — s itt fekszik oka annak, hogy a telivér-faj nálunk eddig discreditben állott. A telivér, legyen bár milly híres vérű apja vagy anyja, ha nincs úgy tartva, mint tartatnia kell, mindig nyomorék lesz. Ha csak úgy tartatik, mint a jól tartott félvér: koránsem éri el teljes idomát. Ez oknál fogva nagy ménesekben, hol húsz vagy harmincz félvér kancza ivadéka mellett öt hat telivér kancza csikója neveltetett, az eredmény többnyire az lön, hogy ezek amazoknál gyöngébbek, finomabbak, szóval rozszabbak voltak; holott más viszonyok közt ugyanaz a kis macska, mellyet legfőlebb az ostorász lovagol vagy gyeplőn jár, urát 150 fonttal talán kopók után vinné, vagy pedig drága pénzen csődörnek vagy anyakanczának került volna el.

A hazánkban létező telivérkanczák száma csekély; ezek közt a valóban becseseket akár ujjainkon számolhatjuk meg; ezek közül ismét pályára csak egy kis töredék van szánva s ez utóbbiak közt alig egy pár van azon gonddal tartva és nevelve, mellyet illy becses állat érdemel.

Nem is érünk a kívánt czélhoz addig, mig egyes tenyésztők egyes kanczák után nem nevelnek, vagy — mi egyre megy — mig a nem ménestulajdonosok jó példát mutatva, telivéreiket külön nem tartják, még pedig úgy, mint ha pályára szánnák.

A telivér annyi éven át mesterségesen tenyésztett s a többinél korábban érő faj, minélfogva úgy is kell azt használni; neki élte első szakától kezdve sok és táplálékony takarmány kell; ámde hogy ez hasznára váljék s ne ártson, korán munkát igényel, különben alakját és javát veszti, lesz nehéz test gyöngé lábón és kitéve mindenféle csontsérvnek, mik a kellő gyakorlat hiányána k ritkán elmaradó következései.

Legtöbb nagyobb ménesbirtokosainknak s ezek közt az öt hat és több telivérkanczát tartóknak versenyelleni huzalkodása — véleményem szerint hamis alapon nyugszik. Először, az idomítás és tételek költségét únják; másodsor, magát a csikót féltik. Mindegyik pontban van ugyan valami igaz, csak hogy egy részt rozszúl számítják fel, a költség-

get, más részt nem tartják szem előtt a húzható hasznot, mellybe nem csak a nyerhető díjak összegét számítom.

Igaz ugyan, hogy ha az illető tulajdonos minden telivér csikóját — habár ez tartásához képest még csak olly korban van, minőben vele egykorú félvér társának alig volna szabad lennie — két éves korában p. o. a pesti versenyek után hajtja be a legelőről, idomárhoz küldi s egész a következő pesti versenyig ott hagyja, minden lehető díjra beírja, nem is kételkedve, hogy nemes állat, mert hiszen ő nevelte: akkor az igaz ritkán lesz háládatos a speculatio s a tulajdonos ezenkívül még ama kellemetlen érzésnek is kiteszi magát, hogy kedvencz ivadékát igen rosszúl lássa helyezve.

Ellenben egészen más az eset, ha egy vagy több telivér csikó tulajdonosa, ezeket kellőleg nevelve már maga vagy szakértő cseléd által vezeti be az idomítás első stádiumába, úgy hogy takaróhoz, zablához, tisztogatáshoz, nyergeléshez szokva, könnyű terhű lovas hiányában longeal dolgozzanak, vagy paripa mellett lépést és ügetve járjanak, kikötve vagy dumb jockey alatt nem csak alkatuk épségét erejét, de actiójukat is már aként lehessen megbírálni, valljon érdemes-e általában velük a pálya esélyeit megkísérteni. Az ilyen stádiumban levő csikó júliusban idomár kezére kerülve, octoberben már minden veszély nélkül alkalmas trialra s ekkor tulajdonosa egész biztossággal megtudja, mit várhat tenyésztményétől. Ha ekkor látja, hogy a csikó pályára nem való, vagy csak kevés kilátással bír, haza küldi s legrosszabb esetben 150—200 forintot koczkáztatott. Pedig ez nem minden csikajával történik, mert felteszem, hogy az, kinek p. o. öt 2 éves csikaja van, az imént említett módon már elébb képes volt az egy vagy két legjobbikat kijelölni, a többit pedig otthon hagyja.

Igaz viszont, hogy a trial csiklándós dolog, könnyen csalékony is lehet s jó trial-lovat szerezni nem olly könnyű: de ezen lehet segíteni és segítenünk is kell egy őszi pesti verseny útján, hol a trialt — minden private trialnál biztosabban — egy 2 éves lovak versenye pótolná.

Sőt még a pályára soha sem került csikónál sem lehet a reá fordított nagyobb költséget végkép elpazaroltnak tekinteni, mert ez — ha különben ép és jó alakú, az első idomítással olly előnyt nyer, hogy habár ezután félvér társaival tartatik egyenlőn, felállításakor kétségkívül még egyszer annyit ér, mint különben ért volna. Ezen kezelési mód nem csak a csikót, de anyját is megbírálja s a tenyésztőnek azon nagy előnyt

nyújtja, hogy kanczáját már sokkal előbb megítélheti s ezt, ha hivatásának meg nem felel, eladhatja, vagy ha el nem adható, föbbe löhesse s még ezen utolsó módon is sok költséget kimél meg. Jó idomár kezében bizony kevés csikó fog megsérülni, kivált ha utána nézünk és ha saját véleményünkben nem bizva s az idomár véleményét kérve megfontoljuk, hogy ennek minél több lovat tartani áll érdekében s hogy mindenki vonakodik másnak kellemetlent mondani, ha csak nincs meggyőződve, hogy a valóban őszinte tanács meghallgatásra talál.

P. P.

(Vége követk.)

Lónevelésről.

(Vége.)

A mely ló patája nem tökéletes, az nem is lehet vadászló. Rosz vagy csak keskeny patájú ló nem képes falka után árkon bokron át menni. Képzeljük, hogy nehéz terhet viszünk hátunkon s hogy falákkal agyagos talajon járunk — és rögtön a keskeny patájú ló helyzetében vagyunk. Mindazonáltal túlszéles se legyen a pata, mert ez gyorsaságában gátolja a lovat. Kerekded, szivós és nem völgyes talpú s a ló csüdével arányos pata a jó. S itt megjegyezhető, hogy sokkal több jó mint rosz patájú csikó elletik; a patát leggyakrabban az ügyetlen patkolás rontja el. Kilencz falusi kovács közt alig van egy, ki meglehetősen tudjon patkolni s miután a fiatal lovak legnagyobb része ezek kezére kerül, az okozott kár kiszámíthatatlan. E kontárok általában a patát idomitják a patkóhoz, nem hogy ezt idomítanák a patához; legfőlebb különböző nagyságú patkót tartanak készen s ezek közül vernek fel egyet; ha pedig ez sem illenék a patára, előveszik a kést s ha szabadon tehetik, addig nyesnek, vágnak, faragnak, míg a patát elrontják. *)

Ha a patkókat annak idején leveszik s az újakat mindig jól alkalmazzák: a faragó késnek nagyon kevés dolga lesz. A szarunyírt és a támasztókat csinosan kell megegyengetni, de csupán finom tollkással. Az erős pata legnagyobb fontosságú kellék, akár a vadász- akár a hámoslóban s ezt a régiek is jól tudták már, mert gyakran emlegetik mint nélkülözhetlent. Nekik ugyan ez még szükségesebb volt, mert a patkókat nem ismerték s a gyöngye patás lovat nem használhatták. A sarkfalaknak nem szabad nagyon alacsonyan állniok, mert ez esetben a nyír könnyen érintheti a földet s ekkor a ló könnyen esik. A pata a sarkfalak közt széles, a nyír nagy és ép s a két támasztó jól kivehető legyen. Végezetül a régi mondatot hozom emlékezetbe: „rosz pata, rosz ló.“ Ki nem ép patás lovat vesz,

*) E sorok angol írója fel sem teszi azt, mit nálunk az ép olly ügyetlen mint tudatlan kovácsok gyakorolnak, hogy t. i. a patát hozzávaló késsel rendesen meg sem faragják, hanem elráspolják, vagy izzó patkóval égetik le.

rövid időn megbánja a vételt, s ki ilyen kanczától vagy méntől tenyészt, az ivadéokban fogja ennek kárát látni. E tekintetek mellőzése okozza, hogy sokan a lötenyésztést nem háládatos iparágnak tartják s én nem kétkedem az állítással, hogy bizonyos szabályok megtartása mellett (feltéve a tenyésztésre szükséges tér lételet) a lötenyésztés jutalmazó. Igaz, hogy a szerencsétől is sok függ, de egészben véve a csikókat nem sok baj éri s e bajok ellen is oltalmat és a szenvedhető kár ellen biztosítást nyújt a „Royal Farmers“ társulat. *)

A lélegző szervek jósága vadász-, verseny-, vagy hátaślónál egyiránt szükséges, mihez képest csödörválasztásnál vagy lóvásárlásnál fő gondot fordítsunk arra, hogy eleje mély legyen, mert ettől s a szügy alakjától függ gyorsasága és tartósága. Ha a tüdőnek nincs elég működési tere, a ló hamar ki fog állani. A tágas szügy a vér gyors keringésének főtényezője, midőn az izmok játéka azt az ereken át kergeti. A tüdő nagysága a vér tisztulását mozdítja elő, de a tüdő nem lehet nagy, ha a szügy keskenysége miatt nincs elegendő helye. Keskeny szügyű ló nem sok fáradságot áll ki. A gömbölyű szügyű, mint ezt a tehervonó lovaknál látjuk, többnyire lassú és fűj. Ha sebességet és szívósságot keresünk, akkor mély szügyű lovat válasszunk; még pedig nem elég, bármily széles legyen is eleje, mert ha szügyének nincs meg kellő mélysége, nem haladhat úgy, mint vadász- vagy versenylónak haladnia kell. Könnyű légzés nélkül a ló olyan mint a gép viz hiával.

Sok ló rövidlábúnak van jelölve, melly valóban nem különösen az, hanem a szügy mélysége miatt tűnik fel olyanúl; az illy lovak rendszeren jól ugrók.

A vadászló háta mérsékelt hosszu legyen; ha rövid, mozgása kényelmetlen és korlátolt. A széles és horpadt hátú lovak kerülendők.

Jó vékonyokat nem nélkülözhet a vadászló, de még más egyéb lóban sem lehetnek ezek eléggé szélesek és izmosak. Ha a hátnak a vékonyokkal összekötésén bevágás mutatkozik, ez tökéletlenség és gyöngeség jele.

A hátulsó lábak jól testhezállók, a csipők erősek s a felezombok terjedelmesek és hosszúk legyenek. Egyenes meredt hátulsó lábú lovon bajos vadászni, sőt ha ez gyönges is, vadászlónak nem tekinthető. Hosszú és izmos czomb, tiszta térdkalács, honnan a lábszár függőlegesen s minden hajlás nélkül essék a földre: ez kívánatos a vadászlóban. Ennek gyorsasága és mozgása a hátulsó lábak alakjától és helyzetétől függ s azért ezt vadászló vételénél vagy hágóúl választásánál különösen vegyük szemügyre. A térdkalács sok bajnak van alávetve, mellyek örökölhetők — s így azt minden lóválasztási esetben szigorú vizsgálatnak kell alája vetnünk.

Farka a lónak jól legyen kinöve s ne is legyen ez alacsony állású, mi nem csak hogy csúnya, de gyöngeségre is mutat.

A szemről, e nevezetes szervről szóló észrevételeimet jövőre adandom elé s ha olvasóimnak lesz türelmük soraimat e lapokon figyelemmel kísérni, remélem hogy a lónak legszebb és legjobb alakjában tenyésztése módjáról használható utasítást fognak itt ott találni.

*) A gyakorlati Angliában lóbiztosító intézetek is vannak.

Feketepataki vadászat.

A mező kopasz, a nyirfa egyes levelei sárga színben tünedeznek fel, piroslik a csipke a galagonya bogyója, kékellik a kökény, a futó szeder fényesen feketlik — mind ez előhírnöke a közeledő ősnek, de egyszersmind örvendeztető jele annak, hogy a vadászat minden neme kár nélkül megkezdhető.

Alig várva e kellemes időszak, és ez örvendetes előjelek beálltát — augusztus 31-én Bujanovics Rezső úr feketepataki udvarából a Simonkára indultunk ki, hogy ott három napot töltve, fél évi nélkülözés után vadászati szenvedélyünknek nyithassunk tért, hallhassuk kopóink hasonlíthatlan kellemű hangversenyét, láthassuk a szökdecselő őzeket, durrogathassuk fegyvereinket, szóval szabad ég alatt fenn a hegység magaslataiban — legalább kis időre feledhesstük bajainkat.

Hermányig szekereken utaztunk, itt minden vadászra nyerges ló várt s rövid időzés után lassú lépésben Sárosmegye legmagasb hegye-, a 3970 lábnyi Simonka alatt valánk.

Hosszú menetünkhöz, mely kicsiben Napoleon alpesi hadjáratát varázslá emlékezetünkbe — csatlakozott mintegy 40 más, pogyászt, élelmet, fegyvereket czipelő egyéniség, kikkel csapatunk 80 főre szaporodott; ehhez járulván a nagy kopósereg, a vadászok tarka öltözete: az egész sajtáságos — mondhatnók kalandszerű jelenet képét tünteté elénk.

Hét óra volt, mire tanyánkat elértük; a sátrak, gunyhók készen állottak elfogadásunkra; mindenki leszállott lováról, helyet foglalt, ágyat készített pokrócz, medvebőr, bunda s egyéb magával hozott szerekből, hogy három éjen át, mennyire lehetséges, kényelmesen pihenhesse ki napi fáradalmait.

Az éj reánk sötétült — a 20 öles magasságú terepélyes bükkfák lombozatán csak itt ott törtek keresztül egyes csillagok, mintha azzal akartak volna kecségetni, hogy a megszokott otthonos kényelmet, dűsan kárpótlandja a vadászat, mely az egész megyében sehhol sem nyújt annyi élvezetet mint a Simonkán, hol hangyaként nyüzsög a vad; mi a tűz körül foglalánk helyet, kedélyes társalgás közben nézvé a párolgó bográcsokat, míg az elkészült tokán vacsorára szólítá étvágyunkat.

Mennyi gyönyört, mennyi élvezetet nyújt a szabad ég alatti tanyázás, ezt csak vadász ember foghatja fel; főleg, ha a társaság rokon érzelmű egyéneket egyesít, kik tudnak enyelegni, kik egymást megértik; az élecek villámként érik kölcsönösen egymást és illy alkalmaknál juthatunk csak ama meggyőződésre, hogy körülményeink közt a sport-ot nem nélkülözhetjük, mert csak itt üdülünk fel, itt nyerünk új erőt bajaink elviselésére.

September elseje élesen választá el az időjárást augusztustól; tegnap forró nyári napunk volt, ma komor ködös őszi napra virradtunk.

Félhatkor hagytuk el tanyánkat; a kopók egy órányi ellenkező irányban bocsáttattak ki, míg minket Bujanovics Rezső barátunk helyeinkre állított fel.

Csendesen permetezett az eső, mire kopóink csiholását meghallottuk; fel fel tekintettünk a ködös légkörbe s azzal biztattuk magunkat, hogy „reggeli vendég nem marad délre“ — most azonban végtelenül csalatkozánk; az ég csatornái megnyitak s már nyolcz óra tajban annyira átáztunk, hogy kénytelenültünk állásaink elhagyásával a gunyhókhoz sietni.

Fegyvereink, ruhánk, gunyhóink, szóval mindenünk a folytonosan szakadó esőben beázván, délutáni négy órakor már azon meggyőződésre jutottunk, hogy itt nincs maradásunk; gyalog tehát s pogyászunkat a tanyán hagyva, csupán fegyverrel vállainkon le Hermányba siettünk — néha néha visszapillantva a Simonkára, hová tegnap annyi remény között kapaszkodtunk fel.

Éjfélkor az eső megszűnt; a nap september másodkán ragyogó fényben emelkedett a láthatárra, felvidítva az elesüggedt kedélyeket; de a tegnapi leczke fris emlékezetünkben maradt, elment kedvünk a simonkai vadászat folytatásától, lenn maradtunk annyival inkább, mert a hermányi lakosok azzal biztattak, hogy a cserjésekben vaddisznók tanyáznak, burgonya és köles vetéseiket pusztítók.

Mihelyt a bisztrai cserjésekbe jutottunk, azonnal fris tőrások, miket minden irányban lehetett látni, arról szereztek biztos meggyőződést, hogy a hermányiak tanácsát jó volt elfogadni; elállottuk a cserjést, és a kopók kibocsáttatván, nem telt fél órába, midőn kilencz darabból álló konda került hajtásba; a kopók csiholása már magában is élvezetdüs kárpótlást nyújtott a tegnapi szenvedésekért, hát még midőn a puskák ropogását hallottuk — Solferino jutott eszünkbe.

Különös szerencsénkre a 230 fontot nyomó emsét érte az első golyó, mi annyira elszéllesztette malaczeit, hogy egész nap a lehető legdicsőbb multságban részesültünk.

A nap rég leáldozott, de kopóink szakadatlanul üzék a süldőket, mellyeknek száma most már háromra olvadt le; és mi alig tudtunk megválni ezen szalonkázásra páratlan helyiségtől, — honnan most hat vaddisznót és egy özet szállítottunk Feketepatakra.

Következő nap ismét ide jöttünk olly hiedelemmel, hogy az anyátlan malaczkokat újra itt találandjuk, ezeket azonban a múlt napi öldöklés s a kutyák folytonos jajgatásai valószínűleg nagyobb erdőkre zavarván, be kelle kisebb vaddal elégednünk, és midőn este a vadászatot befejezők, hét nyulat három rókát láttunk rakáson fáradalmaink diadaljelül.

A vadászatot Bujanovics Rezső barátunk adta s rendezte, jelenlévén a sárosi vadászokból Kezer Sándor, Szulyovszky Gusztáv, Szinyey Félix, Podhajeczky Sándor, Péchy Ignác, Radvány Imre, Medveczky András, Semsey Vilmos, Dessewffy Kálmán, Ujházy Albert, Irányi István és Kádas Miklós; — a zempléniek közül: Bujanovics Frigyes, Füzesséry Antal és Menyhért, Nedeczky Pál.

Hogy a társaság akkor is, midőn kevesebb szerencsével vadászunk, minden tekintetben kielégítő legyen, elhatároztatott, hogy F. A., D. K. és Sz. G. semmi szin alatt sehol társaságunkból nem maradhatnak el, ezeknek áldott kedélye szükséges fűszer arra, hogy a társaság soha csak egy perezre sem komolyodjék el; ha-

tároztatott továbbá, hogy egy — 35 év óta két kettős fegyverrel járó társunk, ki eddig még egy nyúlnak sem tudott ártani, jövőre tiszteletbeli vadász minőségben szerepeljen vadászatainknál, megengedtetvén neki, hogy fegyver helyett sétabottal kövesse társaságunkat, olly megjegyzéssel azonban, hogy köhögcsélésével és folytonos orrfűvésével a vadat a vadászláncztól el ne riassza. R. J.

Németországi lóversenyek.

Baden-Baden, sept. 3., 7. és 10.

Fényes néző közönség, nagy pompa s mind a társaságnak, mind a versenyeknek kiválólag francia jelleme: ezek valának ismét a baden-badeni versenyidény fővonásai s az eredmény a tavalitól csak annyiban különbözött, hogy az idén egy német ló, Hahn grófné Atalantéja még is sikert vívott ki, elsőnek érvén be a két éves lovak versenyében. Több németországi tenyésztő és tulajdonos a pályaigazgatósághoz egy pro memoriát nyújtott be az iránt, miként volna eszközölhető, hogy jövőre több német ló vegyen részt az itteni versenyekben s az ajánlott rendszabályok lényege az, hogy egy pár nagyobb díjban az addig tiz- és húszezer frankot nyert lovak 5 és 10 fonttal nagyobb teherrel fussanak, (mi természetesen a francia lovakat sújtaná leginkább); továbbá hogy a csak francia lovak számára nyílt versenyek minden országbeli lovaknak nyitassanak meg s néhány új díj tűzessék ki handicap versenyre, mellyben a terhek meghatározására egy német versenyszerző is befolyjon. E pro memoria eredménye még nincs tudva. A versenyek kivonata következő:

Preis vom Schlosse Favorite. 1000 frank. Minden ló. 1200 meter. Futott nyolcz ló; könnyen győzött Lord Conyers 6é. p. m. Enchanter. 2. Tremplin. 3. Jenny (b. Kleudgené.)

Preis von Lichtenthal. 2000 fr. 3é. és idősb francia lovak számára. 2200 meter. Három lóhosszal győztes b. Nivière 4é. p. k. Goëlette Iontól, mellynek győzelmét az könnyíté, hogy a vele versenyző Manola megvált lovasától. — 2. Light, ugyanazé. 3. Gr. Lagrange Colbert. Reiset úr Manolája lovas nélkül szintén elment a nyerpont előtt.

Preis von Iffezheim. 3000 fr. 3é. és idősb continensi lovak. 3200 meter. 1. Aumont úr 5é. p. m. Braconnier Balthazartól, erősen küzdve és verve fejhosszal nyert gr. Lagrange 3é. Fairy Queenje ellen. Futott még, de nincs helyezve 3 ló.

Continental St. Leger, 10,000 fr. 3é. continensi lovak. 3000 meter. 108 font. Tét 500 fr. fele bánat. 34 aláírás, Futott 4 ló, ez is két tulajdonosé. 1. gr. Lagrange p. k. Nuncia Nunciótól, lóhosszal nyert b. Nivière Fortuneje ellen; ugyan annak Géologie kanczája 3-ik; utolsó a kedvencz Black Prince, gr. Lagrange tulajdona.

Preis von Karlsruhe. Úrlovarok. 2000 fr. Badeni lovak. 2000 meter. 1. B. Kleudgen id. ang. k. Jenny távolozta két versenytársát.

Preis des Schwarzwaldes. 2100 meter. 1000 fr. minden olly ló számára, melly 4000 fr. díjat még nem nyert. — 1. B. Nivière Goëlette. 2. Gr. Hahn 3é. p. m. Percy Blackdroptól. 3. Reiset úr Manola kanczája; utóbb Colbert, utolsó Jack.

Damen-Preis. Úrlovarok. 1500 fr. 3é. és idősb minden ló. Könnyen győzött gr. Lagrange Fairy Queenje 3é. sga k. Gladiatortól, egyetlen versenytársa a szintén 3é. Lottery ellen.

Zukunfts-Preis. 4000 fr. 2é. continensi lovak. 1000 meter (valamivel több $\frac{1}{2}$ ang. mfdnél). 1. Hahn grófné p. k. Atalante Blackdroptól könnyen s hajtás nélkül győzött lóhosszal az erősen vert Georges (b. Nivière) és Mon Étoile (Aumont úr) ellen. 4-ik Auricula, aztán Archiduchess. Capucine és Belle de Jour (gr. Lagrange) nincs helyezve.

Preis der Stadt Baden. 5000 fr. Handicap, minden ló. 4000 meter. 1. gr. Lagrange Nunciája 92 fonttal, nyolcz lóhosszal nyert Lupin ur Tersine (82 f.) ellen. Magenta és Précurseur nincs helyezve.

Preis von Sandweier. 1500 fr. continensi lovak. 2200 meter. 1. Mundy úr 4é. p. m. Plenipo, Nunciótól, $1\frac{1}{2}$ lóhosszal előzte gr. Lagrange Lobelia és Carter úr Legation lovát.

Preis von Eberstein. 2000 fr. Handicap, minden ló. 2400 meter. 1. Longley úr 4é. p. m. Magenta Collingwoodtól, 128 font, fejhosszal nyert Lupin úr Tersine 3é. kanczája ellen, melly pedig Magentát a Bäden városi díjban megverte s ma csak 106 fontot vitt. 3. Fairy Queen. 4. Moucheron. 5. Scarabée. 6. Battle. Lobélia és Lottery nincs helyezve.

Grosser Preis von Baden, tiszteletdíj a nagyhercegtől és 14,000 fr. 3é. és id. minden ló. Tét 500 fr. bánat 300 fr. 3200 meter. Teher: az angol 3é. lóra 102 font, a francia és német 3 évesre 96 font, más országbeli 3 évesre 90 font s ezen arányban fölebb. A 2-ik ló 1000 frankot nyer. — 1. B. Nivière 3é. p. k. Géologie, the Prime Wardentől, eleitől végig vezetve könnyen nyert Fortune és Nuncia ellen, holott az első napi St. Legerben épen megfordított renddel érkeztek be. Goëlette, Black Prince és a kedvencz Jack Spring nincs helyezve.

Consolations-Preis. 1500 fr. — 1. Lupin úr Précurseur 3é. p. m. The Barontól fél hosszal előzte meg gr. Hahn Percyjét. Lottery rosz harmadik.

Prix de Surprise. Úrlovarok. 800 fr. 1. Gr. Lagrange 3é. p. m. Colbert, The Barontól, olly derékfutásban érkezett be Plenipoval, hogy csak a bíró szava döntött. 3. Jack Abel, utána Pif Paf, Enchanter és Legation.

Gátverseny. Handicap. 2500 fr. Minden ló. 2400 meter, 6 gát. — 1. B. Finton id. p. k. Biberon, csak legnagyobb erőfeszítéssel győzött a véle minden gátat egyszerre ugró idősb Polygone ellen, 3-ik Museum; futott még más három ló s ezek közt Magenta is.

Vadászműszótár.

Lövésre vonatkozók.

Alálőni, *zu kurz schießen*, a célbavett pont alá vagy azon innen löni. Golyóval tenni illy rövidre vágó lövést : rövidkélni.

Alanthord a serétes, rövidkél a vontesövű puska, *schießt zu kurz*, melly a serétet vagy golyót lejobb vágja, mint a légy magasságához képest kellene.

Archoz emelni a fegyvert, *anschlagen*. — Jól fekszik a fegyver : das Gewehr liegt gut.

Begyelövés, *Halsschuss*; midőn a sebszáj (*Anschussloch*) a rőt vad nyakán van.

Béllövés, *Waidwundschuss*; midőn a sebszáj a rőt vad béltekén van s a golyó a belekbe hatott.

Csattan a serét a vadon, ha ezt éri, sebzí.

Csontzúzólövés, *Knochenschuss*.

Czélbavenni, megnézni, tüzelésre fogni a fegyvert, *anlegen* vagy *in Feuer liegen*; az archhoz emelt fegyver legyét bizonyos pontra irányozni.

Czopáklövés, *Schlügelerschuss*, midőn a sebszáj a rőt vad czombján fészkel.

Elbakafántozni a lövést, *verschnappen*; elhirtelenkedve hibásan löni.

Elcsetten, Erdélyben eleserszen, *versagt*, a fegyver, midőn csak a lökupak pattan el; máskép : esöttöt mond.

Elejteni a vadat, *erlegen*; a nagy vadat : leteríteni; a futó kis vadat vagy a szárnyast : ellőni, lekapni, lelőni.

Előkajszán, hátulkajszán — *Spitz von Vorn*, *Spitz von Hinten*, hárránt szaladó vadra előlről vagy hátulról löni.

Elsüttni a puskát, *abdrücken*.

Elzavarni, *beschiessen*, a vadat gyakori lödözéssel bizonyos tájról elriasztani.

Eresztteni, *ausstreichen*; ereszti a vadat a vadász s aztán lelővi.

Érte a lövés a vadat, azaz sebzette.

Far után löni, a vadástól egyenesen távozó vadra löni.

Fektében löni, a fekhelyében meglapúlt kis vadat onnan kilőni.

Felbukik, *stürzt im Feuer*, a főbe vagy szíven talált s egyszerre agyon lött vad.

Felhajtva löni, l. fentlőni.

Felsette a lövést (gúnymondat) a jól kézre jött s elhibázott vad.

Fennhord a serétes, felhajt a vontesövű fegyver, *schießt zu hoch*; azaz a serétet vagy a golyót fölebb vágja, mint a légy magasságához képest kellene.

Fentlőni, *zu hoch schießen*, a célbavett pont felé vagy azon túl löni. Golyóval tenni illy magasra vágó lövést : felhajtani.

Futtában löni, sebesen futó vadra.

Gondolomra lő az, ki a sűrűben elsuhanó s czélba jól nem vehető vadra — vagy sok madár közé lő, jó szerencse fejében.

Hevederlövés, *Mittenleibschuss*, ha a sebszáj a rőt vad hevederében fészkel.

Hibázni, *fehlen*, lövéssel a vadat nem találni.

Hibásan tölteni a puskát, *verladen*.

Homorlövés, *Hohlschuss*, ha a sebszáj a rőt vad homorában fészkel.

Horzsolni, *streifen*, lövéssel a vad bőrét vagy szőrét sodrani.

Horzslövés, *Streifschuss*.

Kalimpáz a sebesen futó nyúl vagy más kisebb vad, midőn föbe vagy nyakba kapott lövésre, fején több izben bukik át.

Kapásra lő az, ki a futó vagy szárnyas vadra — fegyverének arczához emeltével rögtön lő.

Keszeglövés vagy csappanós lövés, *Schrägschuss*; midőn a vadász a rézsút elfutó vadra lő.

Kettős lövés, *Doublette*; a fegyver mindkét csövéből egymás után tett lövéssel külön két vadnak elejtése.

Kettőzni, rákettőzni, *doubler*, a fegyver mindkét csövével egy vagy két külön vadra löni.

Kézre jő a vad, ha közel — vagy jó lövésre jő.

Kilobbantani, *ausflümen*, kitisztított puskát kevés löporral minden fojtás nélkül kilőni.

Kilőni, *ausschiessen*, a töltött fegyver elsütésén kívül annyit is jelent, mint új fegyvert lövésekkel kissé koptatni s csövének hordását kitanulni. Továbbá: a nyulat fekhelyén meglőni.

Kimarad a vad lövésből, azaz sérületlen marad az elől hátul levágó sérét közt.

Kinézni, a fekhelyén vagy sűrűségben levő vadat meglátni.

Koczapuskás (a lövadász ellentéte) az, ki rosszul lő vagy a vadászatot szabályellenesen gyakorolja.

Léglövés, *Fehlschuss*, az, melly a vadat hibázva a leget lyukasztja át.

Levenni, a fán ülő vadat lelőni.

Lövést kapott, *angeschossen*, a vad, melly a vett golyósebbel vagy srézetten tovább megy s az ilyen aztán lösebes vad.

Megkötni a puskát: vadászbabona; a fegyvert úgy megigézni, hogy azal vadat találni mindaddig ne lehessen, míg csövét tisztessü fött levével meg nem mosták.

Meglopni a vadat, *beschleichen*, a vadhoz észrevétlen közelíteni.

Megroncsolni (erdélyi szó), medvét s más nagy vadat több nem halálos lövéssel érní.

Melegében tölteni, *auf den Brand laden*, a lövés után még füstölgő csövet újra megtölteni.

Melleszti a horzslövés a szárnyas vadat, midőn a serét tollait tépi.

Nagy vadra — az az egyes golyóval vagy ficzkóval tölteni.

Oldallövés, *Breitschuss*, midőn a vad egyik oldala egészen látszik s a vadász oldalfélt lö.

Ostorhegyre hord a puska, mely a serétet hosszant és nem terítve vágja.

Pásztázni, *streifen*, a vadat pásztáncént fel s alá keresni.

Ráhibázni; tréfásan mondják, midőn a rosz lövő véletlen lö vadat.

Remeklövés, *Ziemerschuss*, ha a sebszáj a rőt vad remekén fészkel.

Reptében löni, *flugschiessen*, repülő vadat löni.

Röviden löni, vagy rövidkélteni, l. alálöni.

Rúg vagy pofoz a roszúl töltött vagy hibás mivű fegyver, midőn elstüléskor a vadász vállát vagy arczát érezhetőleg meglöki.

Sebés a fegyver, mely a golyót vagy serétet nagy erővel s mélyen vágja; *scharfschiessen*.

Sebesültiben löni; szójáték, mellyel a többnyire ültiben lövő puskást gúnyolják.

Sebszáj, *Anschussloch*, a lyuk, mellyet a nagy vadba hatolt golyó bemenet ütött.

Sebhát, *Ausschussloch*, a lyuk, mellyet a nagy vadon átfuródott golyó kimenet okozott.

Sebzenni, srétezni, *anschiessen*, golyóval vagy seréttel úgy érni a vadat, hogy ez a kapott lövéssel még tovább megy.

Szárnyalni, *lähmen*, a repülő vad szárnyát ellöni.

Szól a puska, p. o. nagyot szól, az az durran.

Szór vagy széthord, *stretuet*, a rosz eső, melly a lövetet széleszti.

Szügyelve, *gespitzelt* — sügybe löni, *am Stich*.

Terít, jól terít a puska, melly seréttel nagyobb tért is sűrűn borít.

Törzsel a golyó, *verholtzt sich*, ha fába ütődött; hibázás jele.

Tüzelésre fogni a fegyvert, *im Feuer liegen*, l. ezélbavenni.

Ugrásban löni, azaz midőn a vad fektéből felpattan.

Vág a golyó, *die Kugel schlagt*, ha meghalljuk mint ütődik a vadba.

Vakon tölteni, löni, *blindladen*, *blindschiessen*, golyó vagy serét nélkül löporra vert fojtással.

Vakon van ütve a vad, *gekrellt*, ha nyak- vagy hátgerinezén kapott lövésre összerogy, de aztán összeszedi magát és csülökre kap.

Vaktában löni, ugyanaz mi gondolomra löni.

Vállaplövés, *Blattschuss*, midőn a sebszáj a szarvasvad vállapján fészkel.

Vállmegett, *Hintersblatt*, van találva a szarvasvad, ha a golyó e testrészbe hatolt.

Vérten löni — szemközt jövő vadat arczszint löni.

V e g y e s e k.

— Gróf Wilamowitz a cellei kir. hanoveri ménesnek adta el az ideai pesti versenyeken letört Verzugot.

— A Fieldben olvassuk, hogy Sprig of Shillelagh telivér s több verseny nyertese Tattersallnél eladatván, az ausztriai birodalomba vitetett ki; kinek számára? a lap nem említi.

— Az angol versenytereknek százat megközelítő száma ismét kettővel szaporodott. Az egyik Oxford, a másik Barnstaple. Mind a kettő több évi szünet után támadt fel újra halottaiból. Oxfordban a város, a városi lakosok, a megyei gazdák, a hölgyek és a vendéglősök alapítottak egy-egy díjat. Nálunk a pesti vendéglősök, kik pedig a lóversenyeknek aránylag legnagyobb hasznát látják, nem tesznek így ki magukért s Emerling úr 3 és Bartl úr 1 aranyát kivéve, még a pesti díjra sem írtak alá.

— Egy Harlan nevű amerikai minap nagy szavakkal hirdeté a lapokban, hogy Angliában lévő Jack Rossiter lova ügető versenyben a világ bármely lovát legyőzi s ő erre 500 font sterlingben fogadni kész. Nem tudjuk akadt-e fogadó társa, de annyi bizonyos, hogy Jack Rossiter a liverpooli ügető versenyen kudarcot vallott, mert a „Sefton Stakes“-ben kimaradt a versenyből (distancirozva lett) s három versenytárs előzte meg. Az első Daw liverpooli ügető, mellynek hátán lovar ült s melly Anglia legjobb lovai egyike. A 2-ik és 3-ik amerikai ló volt szekerkébe fogva, valamint Jack Rossiter is így futott. A 3 mföldes verseny ismételt volt; Daw az első izben 8 p. 32 mp. alatt, a második izben 8 p. 40 mp. alatt ért első a nyerpontoz.

Lóverseny határnapok.

Török-sz.-Miklós: october 2.

Pardubitz: oct. 7 és 8.

Arad: oct. 22. és 23.

Nevezési zárnapok

Oct. 1. — Arad: Tétverseny. — Császárdíj. — Noszticz grófné díja. — Rózsadíj. — Thembydíj. — Elegyverseny. — Asszonysági díj. — Bohus-díj. — B. Simonyi akadályverseny. (L. 22. sz.) — Pardubitz: Asszonyságok díja (L. 25. sz.)

T A R T A L O M :

Lótenyésztés és verseny. P. P. — Lónevelésről. — Feketepataki vadászat. — Németországi lóversenyek; Baden-Baden. — Vadászmuzeum „Lövésre vonatkozóak.“ — Vegyesek.

Tulajdonos kiadó és felelős szerkesztő Bérczy Károly.

Pest, 1859. Nyomatott Emich Gusztávnál. Barátok tere 7. sz.